

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: U-I-243/96

Datum: 11.7.1996

S K L E P

Ustavno sodišče je v postopku za preizkus pobude Banke Celje d.d., Celje, ki jo po generalnem pooblastilu zastopa Bojan Salobir, Slovenske zadružne kmetijske banke d.d. Ljubljana, Ljubljana, ki jo zastopa direktor Milan Kneževič, Gorenjske banke d.d. Kranj, Kranj, ki jo po pooblastilu direktorja Zlatka Kavčiča zastopa Senka Šifkovič - Vrbica, Dolenjske banke d.d.

Novo mesto, Novo mesto, ki jo zastopa namestnik direktorja Josip Škoberne, in Abanke d.d. Ljubljana, Ljubljana, ki jo zastopa po pooblastilu generalnega direktorja Miroslava Kerta Lidija Šimenko Ožura, na seji dne 11. julija 1996

s k l e n i l o:

1. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti 7. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o poroštvih Republike Slovenije za obveznosti gospodarskih družb iz poslov restrukturiranja dolgov (Uradni list RS, št. 35/96) se v delu, ki se nanaša na 12.a člen (razen njegovega prvega odstavka), 12. b in 12. c člen, sprejme.

2. Izvrševanje izpodbijanih določb iz prve točke izreka se do končne odločitve začasno zadrži.

O b r a z l o ž i t e v

A.

1. Pobudniki v vlogi z dne 8.7.1996 navajajo, da je dosedanja ureditev po Zakonu o poroštvih Republike Slovenije za obveznosti gospodarskih družb iz poslov restrukturiranja dolgov (Uradni list RS, št. 69/94 in 13/95 - v nadaljevanju: ZPOGD) temeljila na sporazumu med podjetjem dolžnikom, bankami upnicami in državo, ki na podlagi zakonske določbe s pogodbo prevzema poroštvo za izpolnjevanje dela obveznosti podjetja dolžnika po pogodbi o restrukturiranju dolga, ki jo pred tem po postopku, ki ga določa zakon, sklenejo podjetje dolžnik in banke upnice. V izreku navedeni zakon (v nadaljevanju: ZPOGD-B) pa v izpodbijanem 7. členu določa nov način in postopek restrukturiranja dolgov podjetij in sicer omogoča prisilen in obvezen način restrukturiranja dolga, ki ob določenih predpostavkah prisili upnike v sklenitev pogodbe. Dosedanja ureditev, ki je predvidevala možnost sklenitve pogodbe o poroštvi Republike Slovenije za del restrukturiranega dolga (na podlagi javnega razpisa in v okviru razpoložljivih sredstev, po odločitvi Vlade na predlog Ministra za gospodarske dejavnosti), je v vsakem primeru predpostavljala sporazum med dolžnikom in njegovimi upniki o restrukturiranju dolga. Restrukturiranje naj bi (po zakonu) namreč predpostavljalo delen odpis dolga, konverzijo dela dolga v lastniški delež, za plačilo preostanka pa odobritev novega kredita pod posebnimi zakonsko določenimi ugodnimi pogoji. Banke se (po zakonu) pri restrukturiranju tudi odpovedo dotedanjim oblikam zavarovanja svojih terjatev, te pa zavarujejo s poroštveno pogodbo (ki pa krije le del restrukturiranega dolga), za katero je porok Republika Slovenija. Iz nove izpodbijane določbe pa naj bi izhajalo, da se na javni razpis za pridobivanje poroštev Republike Slovenije lahko prijavljajo tudi podjetja - dolžniki, ki s svojimi upniki soglasja o restrukturiranju dolga niso dosegla. V tem primeru naj bi na podlagi z izpodbijano določbo dodanih členov o restrukturiranju dolga odločala arbitražna komisija, ki lahko s svojo odločbo, ki ima po navedenem členu tudi moč izvršilnega naslova, prisilno nadomesti sporazum med upnikom in dolžnikom, in oba zavezuje pod pogojem, da bo pridobljeno poroštvo Republike Slovenije za del arbitražno določenega restrukturiranega dolga, ki ga zopet določi arbitražna komisija. Z zakonom določen najvišji obseg poroštev naj bi bil 80% restrukturiranega dolga.

2. Pobudnice navajajo, da so upnice v takšnih vrstah pravnih razmerij, kot so predmet urejanja izpodbijanega zakona, in prilagajajo kopije listin, s katerimi to izkazujejo, zato menijo, da je njihov pravni interes podan.

3. Pobudnice v obširno utemeljeni vlogi navajajo kršitve Ustave, ki naj bi jih nova izpodbijana ureditev vsebovala.

Menijo, da je izpodbijana ureditev v nasprotju s svobodo podjetništva po 74. členu Ustave, ker naj bi bila v nasprotju z načelom avtonomije strank (dispozitivnostjo in svobodo urejanja obligacijskih razmerij), kar izčrpno teoretično utemeljujejo ter izpodbijani odločbi na tej osnovi očitajo, da implicitno vsebuje kontrahirno dolžnost (dolžnost sklenitve pogodbe o restrukturiranju dolga). Če upnice sporazuma z dolžnikom o restrukturiranju ne sklenejo, ga namreč lahko nadomesti arbitražna odločba. Ta kontrahirna dolžnost pa naj bi bila v nasprotju s 74. členom Ustave. Izpodbijana določba naj bi bila v nasprotju s 14. členom Ustave (enakost pred zakonom), ta neenakost naj bi nastala na strani upnikov. Podjetja naj bi se bila zadolževala tudi pri drugih upnikih, izpodbijana ureditev pa je naperjena zgolj proti bankam, kar naj bi pomenilo diskriminacijo in neenak položaj banke upnice nasproti drugim upnikom. Podana naj bi bila tudi kršitev 126. in 3. člena Ustave, ker naj bi imela arbitražna komisija, ki jo ustanavlja izpodbijana določba, pristojnost avtoritativnega poseganja v obstoječa pravna razmerja. Značilnost arbitražnega reševanja sporov naj bi bila, da lahko nadomesti sodno reševanje s pogojem, da s tem soglašajo stranke spornega razmerja. Tako ima z izpodbijanem zakonom predvidena arbitraža pravzaprav atribut sodišča, ki pa naj ga tudi ne bi bilo mogoče šteti za specializirano sodišče v smislu Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 19/94). Zato naj bi se z izpodbijano ureditvijo pravzaprav ustanovljalo izredno sodišče, kar naj bi bilo po Ustavi prepovedano. Izpodbijana določba naj bi posegala tudi v ustavnopravno zavarovano pravico do zasebne lastnine (33. člen Ustave), pri čemer naj bi šlo za ustavno prepovedan prekomeren poseg v to pravico - pravzaprav za konfiskacijo premoženja brez odškodnine. Pobudniki se tudi sklicujejo na kršitev načel pravne varnosti (člen 2. Ustave), saj pobudniki ne bi bili sklepali pravnih poslov z dolžniki, če bi bili vedeli, da ne bodo deležni običajne pravne varnosti. Pri tem se tudi sklicujejo na odločbo Ustavnega sodišča U-I-13/94 z dne 21.1.1994. Zato pobudniki predlagajo razveljavitev izpodbijanega dela določbe.

4. Pobudniki zatrjujejo nastanek težko popravljivih posledic v primeru izvrševanja zakonskih določb. Banke naj bi bile namreč povsem negotove v svojih pričakovanjih, ali se bodo njihove dosedanje terjatve po volji arbitražne komisije spremenile ali ne - pri čemer niti ne vedo, kakšne premoženjske posledice jim lahko nastanejo. Gotovo pa naj bi bilo, da premoženjske posledice lahko nastanejo. Banke naj bi bile tudi povsem negotove glede svojega bodočega ravnanja s potencialnimi dolžniki. V vsakem primeru naj bi bile prisiljene sredstva vložiti ali vsaj rezervirati, kar zmanjšuje njihov likvidnostni položaj ter konkurenčno sposobnost. Negotovost glede višine terjatev ter obsega zavarovanja naj bi onemogočala tudi jasno bonitetno sliko posamezne banke, prav to pa naj bi bila tudi posledica, ki jo bo najteže odpraviti. Pobudniki zato predlagajo začasno zadržanje izvrševanja izpodbijane določbe do končne odločitve Ustavnega sodišča.

B.

5. Ustavno sodišče je pobudo sprejelo. Pri ocenjevanju ustavnosti izpodbijane določbe bo moralo zlasti ugotoviti, ali izpodbijana ureditev glede na navedbe pobudnika posega v katerega od členov 2., 3., 14., 33., 74. in 126. Ustave.

6. Predlog za začasno zadržanje je utemeljen. Iz vloge in prilog je razvidno, da imajo banke tovrstne terjatve, ki so predmet urejanja izpodbijanega zakona, ter da gre za visoke zneske.

Izpodbijana ureditev omogoča z odločbo arbitraže (določene po ZPOGD-B) proti volji upnika občutno zmanjšanje njegove terjatve, kar lahko povzroči pobudnicam, ki so upnice, občutno premoženjsko škodo. Ustavno sodišče sicer ni prezrlo (česar pobudnice ne navajajo), da ZPOGD-B v izpodbijanem dodanem 12. c členu v njegovem 3. odstavku omogoča bankam upnicam, da lahko v roku 15 dni po vročitvi odločitve arbitražne komisije, s katero se njene terjatve zmanjšujejo ali drugače

restrukturirajo, vložijo tožbo za razveljavitev takšne odločitve in vzpostavitev prejšnjega stanja, če je očitno, da pogoji, ki jih določa prvi odstavek tega člena, niso izpolnjeni ali če je smiselno podan kateri od razlogov, iz katerih je mogoče v skladu z zakonom o pravnem postopku zahtevati razveljavitev razsodbe sodišča, vendar ocenjuje, da ta določba sama ne more preprečiti nastanka škodljivih posledic, ki bi z nadaljnjim izvrševanjem izpodbijane ureditve pobudnicam lahko nastale. Po drugem odstavku 12. c člena je namreč odločitev arbitražne komisije izvršilni naslov in nadomešča sporazum o restrukturiranju dolgov, sklenjen med bankami upnicami ter dolžnikom. Banke bi po izpodbijani ureditvi z izvršljivo arbitražno odločbo (kar v nadaljevanju pomeni sklenitev poroštvene pogodbe) lahko izgubile vse dotedanje vrste zavarovanja dotedanje terjatve, saj je opustitev vseh zastavnih in drugih pravic, s katerimi je zavarovana izpolnitev dolžnikovih dolgov po 4. členu ZPOGD, sestavni del restrukturiranja, v zameno pa bi s poroštveno pogodbo pridobile jamstvo države za po 5. členu ZPOGD-B poljubni del (od 0% do 80%) proti njihovi volji z odločbo arbitražne komisije restrukturirane (zmanjšane) terjatve in še to le za primer stečaja ali prisilne poravnave podjetij dolžnikov (7. člen ZPOGD). Za nedoločljivi del dosedanjih terjatev torej lahko pobudnice izgubijo vsako zavarovanje, medtem ko imajo ostali možni upniki lahko svoje terjatve še naprej v celoti zavarovane in s tem prednost pri možnem poplačilu svojih terjatev. Ker je po izpodbijani ureditvi arbitražna odločba izvršilni naslov, torej možna sprožitev sodnega postopka (zaradi zaostankov rednih sodišč predvidljivo dolgega) v celoti nastanka škodljivih posledic ne bo mogla več sanirati. Ob teh ugotovitvah se Ustavnemu sodišču niti ni bilo potrebno ukvarjati z vprašanjem možnih posledic, ki bi jih izpodbijana ureditev lahko imela na boniteto pobudnic. Zadržanje izpodbijanih določb po oceni Ustavnega sodišča ne posega v pridobljene pravice dolžnika, saj je dosedanja ureditev restrukturiranja morala biti skladna s pričakovanji dolžnika, temelječimi na posojilnih pogodbah z upniki ter splošnih pravilih civilnega materialnega prava ter civilnega postopka, kot tudi s samim smislom instituta poroštva (zavarovanje terjatve v korist upnika). Nasprotno, izpodbijana ureditev uvaja novosti na tem področju, za katere se je Ustavno sodišče s sprejemom pobude odločilo, da bo preverilo njihovo skladnost z Ustavo. Ustavno sodišče se je zato odločilo za začasno zadržanje izvrševanja izpodbijanega dela 7. člena ZPOGD-B do končne odločitve.

C.

7. Ustavno sodišče je ta sklep sprejelo na podlagi tretjega odstavka 26. člena in na podlagi 39. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94) v sestavi: predsednik dr. Tone Jerovšek in sodniki dr. Peter Jambreč, mag. Matevž Krivic, mag. Janez Snoj, dr. Janez Šinkovec, dr. Lovro Šturm, Franc Testen, dr. Lojze Ude in dr. Boštjan M. Zupančič. Sklep je sprejelo soglasno.

P r e d s e d n i k :
dr. Tone Jerovšek